

**ያላየሁት እግዚአብሔር
እና ያልኖርኩበት ዘላቃለም
አለ ወይስ የለም?**

(ፍልስፍናዊ ሥራ)

በአማርኛና እንግሊዝኛ

ዐቢይ ደግፌ ፍሬው / ኤል. ኤል. በ/

1999 ዓ.ም

**God, Eternal Life (Eternity)-
Vanity or Reality?**

(Philosophical Justification)

In Amharic and English

Abiy Degfie Frew (LLB)

2006/2007

ያላየሁት እግዚአብሔር እና ያልኖርኩበት ዘላቃለም አለ ወይስ የለም?

(ፍልስፍናዊ ሥራ)

በአማርኛና እንግሊዝኛ

ዐቢይ ደግፌ ፍሬው / ኤል. ኤል. ቢ/

1999 ዓ.ም

መብት በህግ የተጠበቀ ነው ::

All Rights Reserved

ምስጋና

ይህ መጽሐፍ ያለቤተሰቦቼ የሞራልና ማቴሪያል
ድጋፍ እውን ሊሆን ባልቻለ ነበር። ስለሆነም ለቤተሰቦቼ
በሙሉ ከፍ ያለ ምስጋና ሳቀርብ በተለይም ወንድሜ
አቶ ውሂብ ደግፌ ሳደረገልኝ የገንዘብ እና የሞራል
ድጋፍ እንዲሁም እህቴ መምህርት እመኩሉ ደግፌ
ሳደረገችልኝ ማበረታታት እጅግ ከፍ አድርጌ
አመሰግናቸዋለሁ።

ማውጫ

መግቢያ

ምዕራፍ አንድ

የሥራው ጥቅም

ፈጣሪና ፍልስፍና ለምን አስፈለገ?1

ምዕራፍ ሁለት

እግዚአብሔር አለ ወይስ የለም? 5

2.1 ፈጣሪን ማን አኖረው? እንዴት ኖረ? 5

2.2 የፈጣሪን መኖር ሊያስረዱ የሚችሉ ፍልስፍናዎች፣

ምክንያቶች ወይም አስተሳሰቦች6

2.2.1 የማስረጃ ብልጫ /የበላይነት/ አስተሳሰብ6

2.2.2. የታላቁ ጥበብ አስተሳሰብ11

2.2.3. የፍቅር አስተሳሰብ18

ምዕራፍ ሦስት

ዘላለም /የዘላለም ሕይወት/- እውነት ወይስ ተረት?23

3.1. የነፍስና የመንፈስ የማወቅና

የመረዳት ችሎታ መርህ23

3.2. የነፍስና የመንፈስ እውቀት

የመሸከም ብቃት መርህ25

መግቢያ

ዘመኑ ፍልስፍና የገነነበት ዘመን ነው። ስለ እግዚአብሔር ሰዎች የተለያዩ ነገር ይናገራሉ። አንዳንዶቹ የራሳቸውን እግዜር ሲፈጥሩና ሲያክብሩ ይታያሉ። የፍልስፍና ጥሩ ነገር እና እሴት ምክንያታዊነትንና ተፈጥሮአዊ ዕውቀትን መጠቀሙ ነው። ስለእግዜር ብዙ ሲነገርና ሲባል መስማት የተለመደ ሆኗል። አሾ የሚለው አለ፤ ዳቪንቺ ኮድም የበኩሉን አውርቷል። እያንዳንዱ ሃይማኖተኛም በራሱ አስተሳሰብ የሚለው አለ። የምስራቁም ሆነ የምዕራቡ ዓለም ስለእግዜር የሚለው አላጣም።

የዚህ መጽሐፍ ትኩረት ግን ለየት ያለ ነው። ለዘመናት ያልተፈቱ ጥያቄዎችን በማንሳት «ለመሆኑ ይህ ብዙ የተወራለትና የሚባልለት እግዜር ወይም ፈጣሪ በእርግጥ አለ ወይ? ማን ፈጠረው? የት ይኖራል? እንዴት ተፈጠረ? ይፈጠራል ወይስ ራሱን በራሱ ለዘላለም ያኖረ ኃይል ነው?» የሚሉትንና ተመሳሳይ ጥያቄዎችን ለመመለስ ታስቦ የተዘጋጀ መጽሐፍ ነው።

በእርግጥ እግዜር ካለ ጥያቄ የመፍጠር እና የማቅረብ ብቃትን ሰዎች ውስጥ ያስቀመጠው ራሱ ነው። በምንም መልኩ ይመልሰው በእውነት እግዜር ህያው ሆኖ ካለ ለሚፈጠሩብን ጥያቄዎች ሁሉ መልስ የመስጠት ግዴታ አለበት። እንኳን ፈጣሪን ማመንና መከተል ቀርቶ የሰውና የሰው ጓደኝነት እንኳን ባህርይና ማንነትን ተጠናኝቶና ተዋውቆ አይደል እንዴ? እግዜር በሰው ውስጥ ጥያቄ የመፍጠር ብቃት አስቀምጦ ጥያቄው ሲፈጠር (ሲጫር) መልስ የማይሰጥና ዝም የሚል ከሆነ በሰው ግራ መጋባትና ጥርጣሬ ይደሰታል ማለት ነው። ሰው በውስጡ የተፈጠረበትን ጥያቄ መመለስ ቢችል ደስታና እርካታን ያገኛል።

እግዜር ደግሞ የፈጠረውን ፍጡር ሊወደው፣ ሊያስደስተውና ሊጠነቀቅለት እንጂ ግራ ሊያጋባው ሊፈጥረው አይገባም። ሰው እንኳ አንድ መኪና በሠራ እንዴት እንደሚጠነቀቅለትና እንደሚንከባከበው ለአፍታ ማለቡ እግዜር የሰው ፈጣሪ ከሆነ ሰው በግራ መጋባትና በጥርጣሬ እንዳይጠፋና ማንነቱን እንዳያበላሽ ምን ያህል እንደሚያስብለት በመጠኑ ያስረዳናል።

እርግጥ ለሕፃን ልጅ በልጅነቱ ላቀረበው የማይጠቅመው ጥያቄ መልስ እንደማይሰጠው ሁሉ ምናልባትም እግዜር የጥያቄውን መልስ በዕውቀት እስኪያድግ ሊያቆይበት ይችላል። ሌላው ደግሞ የሚያስፈልገውን ቅርርብ የጊዜም ሆነ ሌላ መስዋዕት ካለማቅረብ የተነሣ ምናልባት የእግዜር ምላሽ ሊዘገይ ይችላል ይሆናል እንጂ በእርግጥ እግዜር ካለ ስለእግዜር የጠየቅናቸው ጥያቄዎች ሁሉ መልስ ያገኛሉ።

እግዜር መኖሩን በትክክል ካላስረዳው ሰውን ተከተለኝ ሊለው አይችልም። ሰው ላልገባው ነገር መልስ እንዲሰጥ መጠየቅ እንኳን የፈጣሪ የሰውም ባሕርይ አይደለም። እንግዲህ ስለ እግዚአብሔር መጠየቅና የማይመለሱ የሚመስሉ ጥያቄዎችን ማንሳት ከንቱ ልፋት አይደለም። ጥያቄን የማቅረብ ችሎታ ያስቀመጠብን እግዜር ስለሆነ መጠየቃችን በፍጹም ኃጢአት አይደለም።

ለመሆኑ እግዚአብሔርን እንዴት መረዳት ይቻላል?

ሁሉም እግዚአብሔራዊ ጉዳዮችን /የእሱን መኖር አለመኖር ጩምር /ቢያንስ በሁለት መልኩ መገንዘብ ይቻላል- በእምነት /መንፈሳዊ መረዳት/ ወይም በምክንያታዊነት /ተፈጥሯዊ እውቀትና ፍልስፍና/ ነው። ከሁለቱ የፈለገውን መርጦ መጠቀም ለሰው የተሰጠው ነጻ ፈቃድ ነው። ገናና የእምነትና የኃይማኖት ሰዎች እስከ ሰማያት ተነጥቀው የፈጣሪን ሀልዎት እንደተረዱ ሲነገር ይሰማል። ይሁንና አንድ ሰው በምክንያታዊነት እንጂ በእምነት /መንፈሳዊነት/ ፈጣሪን ማወቅ አልፈልገንም ካለ ይኸው ምርጫ ሊከበርለትና ሊጠበቅለት ይገባል። እግዜር በእምነት ብቻ እውቀትን ብሎ ማስገደድ አይችልም። ምክንያቱም አስቀድሞ ለሰው የሰጠውን ነጻ ፈቃድ /ነጻ ምርጫ/ ከሻረ እግዜር ዋሽ /የራሱን ቃል ተጻረረ/ ስለሚያሰኝ እርሱ ደግሞ ስለማይዋሽ በምክንያታዊነት እሱን የማወቅ መብት ለሰው የተሰጠው አንዱ ዕጣው ነው።

ይህ መጽሐፍ ምክንያታዊነትንና የተፈጥሮ እውቀትን ብቻ በመጠቀም የማንንም ሃይማኖታዊ መጽሐፍ ሳይጠቀም ስለእግዜር መኖር አለመኖር እንዲሁም ሌሎች ታላላቅ እግዚአብሔራዊ

ጥያቄዎች እና ስለዘላለም መኖር አለመኖር ፍልስፍናዊ ምላሽ
ለመስጠት የተዘጋጀ ሲሆን መጽሐፉን ልዩ የሚያደርገው በርዕሰ
ጉዳዩ ላይ ወጥ ሥራ ስለሆነና የሰዎችን አቋም ከመደገፍም ሆነ
ከመንቀፍ የፀዳ በመሆኑ ነው። ሃይማኖተኞችንም ሆነ ከሃዲዎችን
አይከስም። «እግዚር ሞቷል» ብለው ለተናገሩት ፈላስፎች
«እንኳን እግዚር የሰው ትውልድ እንኳን ሳያቋርጥ ይቀጥላል»
ብሎ ስሜታዊ ምላሽ አይሰጥም። «እግዚር አለ፤ ምክንያቱም
መጽሐፉ ወይም ሃይማኖቱ ይላል» የሚሉትንም
ያለምክንያታዊነት ታምናላችሁ ብሎ አቋማቸውን አይተችም።
የእግዚርንና የዘላለምን መኖር አለመኖር ከምክንያታዊነትና
ፍልስፍና አንፃር ብቻ መልስ ይሰጣል።

የጸሐፊው መነሻ እግዚር ከኖረ መኖሩን በምክንያታዊነት
ሊያስረዳኝ ይገባል፤ ካልሆነም አልከተለውም ከሚል መነሻ
የመነጨ ነው። ስለ እግዚርና ዘላለም ማወቅ ለምን ያስፈልጋል
ለሚለው ጥያቄ መጽሐፉን ስታነቡ መልሱን ታገኛላችሁ።
መጽሐፉ በአማርኛና በእንግሊዝኛ የተዘጋጀው ጥያቄው ለሰው
ልጆች ሁሉ የጋራ ስለሆነ ሁሉም የማንበብ ዕድሉ
እንዲገጥማቸው ታስቦ ነው። ፍልስፍና ስለሆነ ጣዕም
እንዲኖረውና ውበት ለመስጠት ግጥምና ንባብ እንደአስፈላጊነቱ
በመጠቀም እንዲቀርብ ተደርጓል።

በእግዚር የሚያምን ሰው፣ የማያምን ከሐዲ ወይም
ስለሃይማኖትም ሆነ ስለእግዚር ደንታ የሌለው ሰው መጽሐፉን
በያነብ አቋሙን ለመፈተሽ ይረዳዋል ተብሎ ይታመናል።

ምዕራፍ አንድ

የሥራው ጥቅም

ፈጣሪና ፍልስፍና ለምን አስፈለገ?

ይኖር ይሆን እሱ

በግርማው ተፈርቶ ከብሮ በመቅደሱ

ምን አገባኝ አትበል

ይመለከትሃል

እምቢ ብትል እንኳን

ሀሊናህ እራሱ ይነዘንዝሃል

የፈለከውን ሁን ምሁር ወይም ቀሊል

ከየት እንደመጣህ በሀሳብ ሳትዋልል

መኖር አትችልም ብትሆንም ባለሟል

ኑሮዬ እዚች ዓለም ስቃይ በበዛባት

ችግር ሲደቁሰኝ ማታም ሆነ ጠዋት

ረዳት የሚሆን የሚያስመካ ጉልበት

እንደ ሰው ያልሆነ የማይሞት በድንገት

ፈጣሪ የሚባል የዓለማት ባለቤት

አለ ይሆን ብዬ ብተክዝ ብቆዝም

ማነው የሚያዝንብኝ እንጂ አንድም ሰው የለም

ይሄን ግዙፍ ኃይል ይሄን ታላቅ ጉልበት

መኖሩን ካወቅሁት ስልቱን ከበላሁት

በሱ ጥላ ሆኜ ችግርን በመምታት

በሱ ጥላ ሆኜ ጠንክራ በመሥራት

በሽታን በካልቶ በጋትንም በእውቀት

አሸንፌ እንድኖር በፈጣሪ አምኜ

ያለ ጥርጣሬ ደቀመዝሙር ሆኜ
እሱን ካልተከተልኩ አንዳች የለምና
ይህ እንዳይሆንልኝ አቶ ጥርጣሬ ሆነብኝ ፈተና
እኔና ህሊና መጠያየቅ ጀመርን
እንዲህም እንዲህም እንዲህም እያልን
አጅሬ ህሊና ሲያቦካ ሲዳክር
ዘወትር ይደክማል እኔን ሊያጠራጥር
እንዲህም እንዲህም ነገር በመዘርዘር

«ፈጣሪህ አለ ወይ የት ሆነህ አየኸው?
እሱን የፈጠረው በል ንገረኝ ማነው?
እንዴት ተፈጠረ ለሚለው መልስ የለህ
የዘላለም ህይወት ሳይኖር ያለ መስሎህ
ራስህን አትሸውድ ጊዜህንም አትፍጅ
ጤናህ ሳይጎዳ ተዝናና ተደራጅ
በሽታ መጣብኝ ደስታ አጣሁ እያልክ
የውሸት ስሜትክን በከንቱ እያዳመጥክ
ሰይጣን ኃጢአት ጎዳኝ የሚለውን ተረት
ተወት አድርግና ተዝናና ተደሰት»

እያለ መነዝነዝ ህሊናዬ አመጣ
ፈጣሪ ሆይ እንተ ካየህ ይሄን ጣጣ
ትንሿን መስተዋት የእውቀት ብርሃን
ስለ ሀልዎትህ እባክህ ጣል አድርግብን
እያልኩ ሳወጣ ሳብሰለስል ሁሌ

ልቤ መልስ አመጣ ረካሁ በግሌ
ፈጣሪዬን ባስብ ምንድነው ክፋቴ?
ስለማንነቴ ብደክም በብርቱ
ፍልስፍና ብሻስ የቱነው ጥፋቴ?
እኔና ሀሳቤ ጥላ ውስጥ በዕረፍት
ፍልስፍና ይዘን ስለፈጣሪ እውነት
ፍልስፍናዊ መልስ ከሃይማኖት ውጪ
ለፍጥረት ዓለሙ ይዘን ብንመነጭ
ማነው እኔን ኮናኝ የሚሆን ተቆጪ

በምትወዱት ቋንቋ በሃሳብ ዘመቻ
መጽሐፍ ሳልጠቅስ በአመክንዮ ብቻ
የብዙ ዘመነ-ን ክህደት ጥርጣሬ
ልገነድስ ልጥል ላፈርሰው ገፍትሬ
ወይም ላኖረው እዚያው አጠንክራ

እንደዚህ ጀመርኩኝ እንዲህ በሚል ሃሳብ

«ይኖር ይሆን እሱ

በግርማው ተፈርቶ

ከብሮ በመቅደሱ

ምን አገባኝ አትበል

ይመለከትሃል

እምቢ ብትል እንኳን

ህሊናህ እራሱ ይጨቀጭቅሃል»

ምን ያስጨንቀናል ኖረ አልኖር እያልን
ይደረስ የለም ወይ ስንሄድ አንዴ ሞተን
ምን አገባኝ እኔ ኖረ አልኖረ ብዬ

ከፈለገ መጥቶ ያስተምረኝ ጓዳዬ
 ብለህ ብታወራም ለዚህም መልስ አለ
 መኪና ሲበላሽ ማን አስተካከለ?
 ሠራው አይደለም ወይ እሱን የከወነው
 ስልቶችት ያለችን እጅግ ጣዕም ያጣች ድግግሞሽ ህይወት
 ከሠራው በስተቀር ማነው የሚያሳምራት
 ከሞኝነት ውጪ በእውቀት በማስተዋል የፈጣሪን መኖር
 መረዳት ካገኘህ የዘመናት ምሥጢር
 የሱን አሠራሩን ፈጥነህ ከሱ ቀድተህ
 ማደግ መክበር ብቻ ይሆናል ውብ ድርሻህ
 የዘላለም ሕይወት በርግጥም ከኖረ
 እጅጉን ተጠቅሟል ስለአንዱ ፈጣሪ የተመራመረ
 ይኖር ይሆን እሱ
 በግርማው ተፈርቶ
 ከብሮ በመቅደሱ
 ምን አገባኝ አትበል
 እምቢ ብትል እንኳን
 ህሊናህ እራሱ ይጨቀጭቅሃል

ምዕራፍ ሁለት

እግዚአብሔር አለ ወይስ የለም?

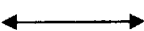
2.1 ፈጣሪን ማን አኖረው? እንዴት ኖረ?

ሳይንሱ ይለናል መቂቷ የአየር ኳስ
ዓለምን ፈጠረች በመፈረካክስ ወይም በመቀዝቀዝ
ሃይማኖት ይለናል ፈጣሪ ነበረ
ከዚያም በሥልጣኑ ዓለምን ፈጠረ
የኔ ጥያቄ ግን ለሳይንስም ለእግዚር
መቋንም ጋዝ ሆነ ፈጣሪን በተዓምር
ማነው ያኖራቸው በሉ መልሱልኝ
ለምን ግራ ይግባኝ ለምን ይቸግረኝ
በቢለየን ቁጥር ወገን በዓለም ኖሮኝ
ለጊዜው የኔ መልስ እንደሚከተለው
በአጭሩ ተጽፏል በጋራ እናንብብው
በፍልስፍናና በእኔ አስተሳሰብ
ፈጣሪ ለራሱ በራሱ ነው ገደብ
ራሱን በራሱ አኑሯል እግዚአብሔር
ወሰን የሌለው ነው በጋይል በክብር
አቻ የሌለው ነው በሥልጣን በበትር
ዘመን የሌለው ነው ዘላለም የሚኖር
ጊዜ የማይወስነው አስደናቂ ተዓምር

ስለሆነ እግዚአብሔር ማነው የሚፈጥረው
 በወሰን አልባው ላይ የበላይ የሚሆነው
 በወሰን አልባ ላይ ሌላ ወሰን አልባ አካል አለ ብንል
 አስቀድሞ እግዚአብሔር ያለወሰን ሲቀጥል
 በወሰን አልባ ላይ ሌላ ወሰን አልባ
 ቢመጣ ቢደረብ አይሆነውም ካለ
 ስለዚህ እግዚአብሔር ወሰን ስለሌለው
 የቀደመው አባት ወላጅ ስለሌለው
 ራሱን በራሱ ያኖረ ራሱ ነው
 በኃይል በጉልበት በእውቀትም በጥበብ
 (በሁሉም ነገር) በላጭ ስለሌለው
 በፍፁም አይኖርም እሱን የሚያኖረው

መደምደሚያ- እግዚአብሔር ዘለዓለማዊ ነው፤ እንደያልተወሰነ (ቀጥታ)

መስመር

በዚህ ቀን ተፈጠረ ማለት አይቻልም፡፡ የተፈጠረበት ቀን
 አይታወቅም፡፡ ስለሆነም አይፈጠርም፤ እሱ ፈጣሪ ነው፡፡ ነበር፤ አለ
 ይኖራል፡፡

2.2. የፈጣሪን መኖር ሊያስረዱ የሚችሉ ፍልስፍናዎች፤ ምክንያቶች ወይም አስተሳሰቦች

ምንም እንኳን ስለፈጣሪ መኖር ብዙ ምክንያታዊነት ወይም
 ፍልስፍና ማቅረብ ቢቻልም ሦስቱን ዋና ዋናዎቹን ምክንያቶች
 ማየት ብቻ በቂ ነው፡፡ እነሱም፡-

1. የማስረጃ ብልጫ (የበላይነት) አስተሳሰብ
2. የታላቁ ጥበብ አስተሳሰብ
3. የፍቅር አስተሳሰብ ናቸው፡፡

እያንዳንዳቸውን ተራ በተራ እንመልከት

2.2.1 የማስረጃ ብልጫ (የበላይነት) አስተሳሰብ

ሀ. ፈጣሪ የለም የምንል ሰዎች ወሰን በሌለው ዓለም ላይ

ዞረን አለመኖሩን ማስረዳት ይጠበቅብናል፡፡

- ማንም በወሰን አልባው ዩኒቨርስ ሊጓዝና ሊዞር አይችልም፤ ምክንያቱም (1) የሰው ዕድሜ (የሰዎች ሁሉ ዕድሜ ቢደመር) ገደብ የለሹን ህዋና ምድር መዞር ስለማይችልና (2) አንዳንድ የዩኒቨርስ ቦታዎች እንደ ቤርሙዳ ትሪያንግል ያሉ አደጋ የበዛባቸውና ሊታሰሱ የማይችሉ ስለሆኑ ነው፡፡
- ስለሆነም የእግዜርን አለመኖር የለም ብሎ ከመናገር ውጪ እስከ አሁን አለመኖሩን ያሳየን የለም፡፡
- የለም ባዮች የእግዜርን መኖር ሊያስረዱን ካልቻሉ አለ ባዮች የሚሉትን እንስማ እስኪ፡፡
- አለ ባዮች ፈጣሪ መኖሩን ማረጋገጥ ቀላል ነው፤ አድካሚ ዙሪትም ሳያስፈልግ መኖሩን እናስረዳለን ይላሉ፡፡ እንዴት ሲባሉ ፈጣሪ ድንቅና ተዓምራት ሲያደርግ፤ በሽተኞችን ሲፈውስ፤ ሰይጣንን ሲያወጣ እናሳያለን፤ በመንፈስም ለመረዳት ካሻህ እናስለማምድሃለን ይላሉ፡፡ ስለዚህ በድንቅና በታምራት መልስ የሰጠን ፈጣሪ አለ፡፡ የለም ከሚሉት በተሻለ በዚህ መንገድ እናሳምናለን ብለው መልስ ይሰጣሉ፡፡
- ድንቅና ተዓምራት የአጋጣሚ ግጥምጥሞሽ ቢሆኑስ ሲባሉ እንዴት ሁሉም ድንቅና ታምራት ግጥምጥሞሽ ሊሆኑ ይችላሉ ብለው ጥያቄውን በጥያቄ ይመልሳሉ፡፡
- (ለ) ድንቅና ታምራት ሁሉ የአጋጣሚ ግጥምጥሞሽ ነው ብሎ የሚክድ ሰውም ካለ ይህንኑ አቋሙንና እምነቱን ይዞ ስለፈጣሪ መኖር ማስረዳት ይቻላል፤ መንገዱ «የጥርጣሬ ቀመር» ይባላል፡፡ እነሆ
- ቤት ውስጥ ቁጭ ብለህ መፅሐፍ እያነበብክ ሳለ ቤታችሁ አጠገብ የጥይት ተኩስ ድምፅ ሰማህ እንበል፡፡
- ግምትህ ወይም ጥርጣሬህ ሊሆን የሚችለው ሰው ቆስሏል ወይም አልቆሰለም የሚል ነው፡፡ የተኮሰውን ሰው አላየህም፡፡
- ጥይቱ የተተኮሰው ሰው ለማቁሰል ወይም ለሌላ ምክንያት እንጂ ከዚህ ውጭ ሊሆን አይችልም፡፡
- ጥይቱ ሲተኮስ አለማየትህ እና ድምፁን መስማትህ ብቻ ስለውጤቱ ተጠራጣሪ አደረገህ፡፡
- ቢያንስ ተፈጥሮአዊ እውቀት እንደሚነግረን ፈጣሪ ይኖራል ወይም አይኖርም ብሎ የሚጠራጠር ፍጡር ሰው ብቻ ነው፡፡

እንሰሳት ወይም ተክሎች ተጠራጣሪ ስለመሆናቸው ማስረጃ የለንም።

- እንድትጠራጠር ምክንያት የሆነህ ያላየኸው እግዜር ነው። ብታየው ኖሮማ አትጠራጠርም ነበር።
- ያላየኸው የጥይት ተኩስ ድምጽ እንዳጠራጠረህ ሁሉ እግዜር አለ ወይም የለም ብሎ ያጠራጠረህ ድምጽ አለ። የጥይቱ ጩኸት አለ። መጠራጠር መኖሩ እንድትጠራጠር ያደረገህ ኃይል መኖሩን ያሳያል።
- አትርሳ! የተኩሱ ድምጽ ዓላማ ሰው ለመጉዳት ወይም ለሌላ ለታቀደው ዓላማ እንጂ ለመሳት አይደለም፤ መሳት ከተፈጠረ ያልዩ ሁኔታና አጋጣሚ ነው።
- ስለፈጣሪ ጥርጣሬ መፈጠሩ በመኖሩ እንድታምን ነው። አለማመን ድንገታዊና ልዩ ሁኔታ የሳተው ተኩስ ዓይነት ነው።

ለዚህ ነው አለ የሚሉት ታምራትና ድንቅ ሲያደርጉ አንተ የለም ካልክ (የሳተው ተኩስ ያህል) ስለእሱ ዕውቀት የማይኖርህ ጥርጣሬህን ባለማመንህ ነው።

ተኳሹ ሰውዬ ከቤት ውስጥ ጠርቶ ተኩሱ ዓላማውን መምታቱን ማሳየት እንደሚችል ሁሉ ፈጣሪም የእሱን መኖር እንድታምን ሙሉ በሙሉ በልብህ ውስጥ እምነት ማስቀመጥ ይችል ነበር። ነገር ግን ይህንን ሲያደርግ በሰው ነፃ ፈቃድ ላይ አምባገነን ሆኖ የሰውን የማመን ወይም ያለማመን መብትና ፍላጎት ረገጠ ማለት ነበር።

- ስለዚህ ፈጣሪ በጥበብ አንተ ውስጥ ጥርጣሬን አስቀመጠ፤ ከፈለግህ እንድታምን ካልወደድክም አለማመን መብትህ እንደሆነ ሊያረጋግጥልህ ፈልጎ ይህንን አደረገ።

ሐ. የጥርጣሬ ቀመር አሁንም ሊያሳምንህ ካልቻለና ካላረካህ «የእምነት አስተሳሰብ» የሚል ሌላ (ሦስተኛ) የማሳመኛ አማራጭ እንደሚከተለው ቀርቦልሃል።

- ያንኑ የጥይት ተኩስ ምሳሌ ደግመን እንውሰደው።
- ቤት ውስጥ ሆነህ የተኳሹን ሁሌ አልሞ መቼነትና ብቃት ካወቅህና ስቶ ካላወቀ ውጪ ሳትወጣ በፊት ውጤቱን ሳታይ ያሰበውን ዓላማ እንደመታ ትገነዘባለህ።
- በዓለም ላይ አብዛኞቹ ሰዎች ሃይማኖት ሲከተሉ ታያላችሁ።

- ይህ ፈጣሪ አለ ወይም የለም የሚል ጥርጣሬ ያስቀመጠ ብዙዎችን ጥርጣሬአቸውን እውነት አድርገው እንዲከተሉ በማድረግ ብቃቱን አሳይቷል። ፈጣሪ ወሰን አልባው የመጨረሻ ኃይል ነው። ይህንን ጥርጣሬ ባንተ ውስጥ ያደረገ የዚህ ሁሉ ዓለማት ምንጭ ይሆናል ብለህ የምታስበው ሃይል ያስቀመጠብህ ጥርጣሬ ስህተት ይሆናል ብለህ ታስባለህን?
- አልሞ ተኳሹን ዛሬ ዒላማ አልመታህም ብትለው ሊናደድብህና እምቅ ችሎታውንና ብቃቱን እያወቅከው ስለናቅከው በግምትህ መሳሳት ተበሳጭቶ የሞተውን ሰው ወስዶ በሞተበት ስፍራ ያሳይሃል።
- በተመሳሳይ ሁኔታ በፈጣሪ ላይ እምነት በሌለህ ጊዜ ፈጣሪ ለልብህ እንዲህ ይላል «የእጆቼን ሥራ ህዋንና ምድርን (ግዙፉን ዓለም) ተመልከት፤ በአንተ የምክንያት ውጤት እውቀት (ሁሉም የሚታይ ነገር ምክንያት አለው) በሚለው አመጣጡን ማስረዳት ትችላለህ ወይ? እንዴት ባዶ ነገር ለዚህ ሁሉ ልዩ ልዩ ነገር ምክንያት ይሆናል?» በማለት ልብህን ያንኳኳል፤ አክሎም ድንቆችና ታምራቶችን ያደርጋል፤ አንተ ግን አታምንም፤ ውዱ ፈጣሪህ ወደ ሙታን ሥፍራ ስትሄድ መኖሪያ ታረጋግጣለህ ልክ የሞተውን ዒላማ ቦታው ድረስ ሄደህ እንዳረጋገጥህ ብሎ ይተውሃል።
- ይሁንና የእምነት አስተሳሰብ ከዚህ የበለጠ የሚለው ተጨማሪ ምክንያት አለው። እነሆ፡-
- በማለዳ ተነስተህ ከቤትህ የምትወጣው በሰላም ውዬ እመለሳለሁ በሚል እምነት ነው፤ ይሁንና ቀን ጠላትህ ሊገድልህ ወይም መኪና ሊገጭህ ይችላል።
- ጠዋት ስትነሳ ግላዊና ማህበራዊ ኑሮ የጀመርከው ምንም አልሆንም በሚል እምነት ነው።
- ጓደኛህን አዲስ አበባ በአንድ ሆቴል ውስጥ በሆነ ሰዓት ይመጣል በማለት በእምነት ቀጠሮ ልታስይዘው ትችላለህ፤ ነገር ግን ሊመጣም ላይመጣም ይችላል፤ አይመጣም ብለህ ብትቀር ምናልባት የማግኘት እድልህን ልታጣ ነው።
- በተቀጠረው ሰዓት በእምነት ቦታው ላይ በመሄድ ጓደኛህን በማግኘት ሃሳብ፤ ፍላጎትና ነገሮችን ልትቀያየሩ ትችላላችሁ።
- ገበያ የምትሄደው ሰላም ይሆናል ረብሻ አይኖርም ብለህ በማመን ነው። ይረበሻል ብለህ ሁሌም በስጋት ቤትህ ብትውል ሕይወትህ አደጋ ውስጥ ነው።

- ሁሉም ማህበራዊ እና ግላዊ ህይወት የተመሠረተው በእምነት እና መተማመን ላይ ነው ማለት ይቻላል።
- እንሰሰችም ሆኑ ተክሎች የሚታመኑት ኑሮና ሥርዓት አላቸው።
ማህበራዊ ህይወት ያለ እምነት የማይኖር ከሆነ የዩኒቨርስ ሥርዓትና የተፈጥሮ ህግ ፈጣሪም ካለ የፈጣሪ ህግ ያለ እምነት ይቀጥላል ብለህ ታምናለህ ወይ?
- አሳዛኙ አንዳንድ ሰዎች ይህንን የእምነት አስተሳሰብ መርህ ለማህበራዊ ህይወት ይገለገሉበታል፤ ወደ ፈጣሪ ስንመጣ ግን ይህን አይቀበሉትም። ፈጣሪ ይገኙባቸዋል ከሚባሉ ቅዱስ ሥፍራዎች፤ ቅዱስ መጽሐፎች እንዲሁም ቃሉ ከሚገኝበት ቦታ ቅድመ ሁኔታዎችን አሟልተው (አንዱ ቅድመ ሁኔታ በመኖሩና በማንነቱ ማመን ነው) ቀጠሮ በእምነት ይዘው መኖሩን አያረጋግጡም።
- ከፈጣሪ ቀጠሮ መቅረት በእርግጥ ነፃ ፈቃዳቸው ነው፤ ቢሆንም ለማህበራዊ ህይወት የሚሰጡትን የእምነት ቅንጣት ለፈጣሪ እየከለከሉት ነው፤ ስለሆነም ሙሉ በሙሉ ራሳቸውን (የህሊናቸውን ህግ) እየተቃረኑ ነው፤ ከራሳቸው ጋር ይጋጫሉ።
- እምነት የማህበራዊ ኑሮ ህልውና መሠረት ከሆነ ለምን ይህን መርህ ለፈጣሪ ሲሆን ይነፍጉታል?
- ስለዚህ ፈጣሪ የለም ባዮች ለፈጣሪ በእምነት ቀጠሮ ሊይዙለት ይገባል።
- በአንዱ ሃይማኖት ወይም እምነት ፈልገው ካጡት በሌላ ሊፈልጉት ግድ ነው፤ ምክንያቱም ለመምረጥ ነፃ ፈቃድ ስለተሰጣቸው ድርጊታቸው አግባብ ነው፤ ፈጣሪም ይደግፈዋል።

መ. የለውጥ አስተሳሰብ

- ተፈጥሮ፣ ዩኒቨርስ ሥርዓቱን ጠብቆ ይኖራል። ቀናትና ሌሊት ሳያቋርጡ ይፈራረቃሉ።
- ቢያንስ የተፈጥሮ ህግ ወይም ቀመር የማይለወጥ ሥርዓት አለው።
- ሰው የሚታየውን ዓለም ለውጥ ማየት ይችላል፤ አንዳንዴም ለውጥን ሲያባብስ ሲያዘገይ ወይም ሲቆጣጠር ይስተዋላል።
- በኛ እውቀት የሚታወቅ የማይለወጥ ብቸኛ ነገር እራሱ ለውጥ ብቻ ነው።
- የለውጥ መርህ አይለወጥም።

ሰው የሚታዩት ለውጦች ተመልካች አንዳንዴም ተቆጣጣሪ የተሻለ ጠቢብና ተንታኝ መሆኑ ለውጦች በጠቢብ ይታያሉ የሚል አንድ የለውጥ መርህ ይፈጥራል፤ የዩኒቨርስ ለውጦች እንዲህ ከሆኑ ይህ መርህ በዩኒቨርስ ለሚኖረው የሰው ልጅም ስለሚያገለግል የማይታዩት ነፍሱና መንፈሱ ከሰው ሥጋ ሲለዩ የነሱን ለውጥ ተመልካች ከነሱ የበለጠ ጥበብ ያለው አዋቂ ፈጣሪ ሊኖር ግድ ነው፤ ለምን ቢባል ማንኛውም ለውጥ በተሻለ ጠቢብ ይታያል የሚለው የለውጥ መርህ የማይለወጥ ስለሆነ ነው። ፈጣሪ ከማይታዩት ነፍስና መንፈስ የበለጠ ጥበብ ያለው የማይታይ ኃይልና የነሱን ለውጥ ተመልካች ነው፤ እግዜር ከሰው የበለጠ ጥበብ አለው፤ ምክንያቱም የሰውን ለውጥ ተመልካች ነውና ነው።

ሠ. የተለመደ የህይወት አስተሳሰብ (ይህ እጅግ በጣም ተጠራጣሪ ለሆኑ ሰዎች የሚቀርብ ምክንያት ነው።)

አዲስ እውቀት፣ ፍልስፍና፣ ግኝት በተለያዩ አዋቂዎች (ኒውተን፣ ጋሊሊዮ፣ አርኪሜድስ፣ ሶቅራጥስ፣ ፕሌቶ ወዘተ) ሲገኙ እነዚህ ግኝቶች በሁሉም ሰዎች ተቀባይነትን ያገኛሉ። ከእነዚህ አዋቂዎች በዕድሜ የሚበልጡ ሰዎችም ሆኑ ያነሱት የቀደሙም ሆኑ ወደፊት የሚመጡ ትውልዶች የእነሱን እውነት ተቀብለውት ይኖራሉ።

- ዩኒቨርስ ህዋና ምድር ግዙፉ ዓለም በራሳቸው ያለ ፈጣሪ ለረዥም ጊዜ ኖረዋል ብለን እንገምት።
- እየኖሩ እያለ በመሀል ከእነሱ የበለጠ ጥበብ ያለው የሆነ ኃይል በአዲስ አስተሳሰብ ፍልስፍናና ጥበብ እንዲሁም ችሎታ በለጣቸው፤ ህይወት ያላቸውንና የሌላቸውን ያዛቸውና ይመራቸው ጀመር።
- ከዚያም እሱ የሁሉም የበላይ በመሆን የቀደሙትን ህዋና ምድር ግዙፉን ዓለም በእሱ ጥበብ ማንነት ገዝቶአቸው ፈጣሪ ሆነባቸው።

2.2.2 የታላቁ ጥበብ አስተሳሰብ

ዩኒቨርስ እንዴት እንደተፈጠረ ሊሆን የሚችል ግምት

የእኛ ተፈጥሯዊና ተለምዷዊ እውቀት እንደሚነግረን አራት ዓይነት ስለ ዩኒቨርስ አመጣጥ ሊገመቱ የሚችሉ መላ ምቶች አሉ።

እነሱም ቅጽበታዊ ለውጥ፣ አዝጋሚ ለውጥ፣ እንዳለ እራሱን በራሱ ማኖር እና በፈጣሪ መምጣቱ የሚሉት ናቸው።
የትኛው ሊሆን እንደሚችል እስኪ ተራ በተራ እንመልከተው።
ዩኒቨርስን ያስከሰተው ምክንያት አለው ወይስ የለውም?

- ዩኒቨርስ ምክንያት የለውም እንዳለ አለ ካልን ፈጣሪ የለም ማለታችን ነው።
- ዩኒቨርስ ምክንያት አለው የሚል መደምደሚያ ላይ ደግሞ ከደረሰን ምክንያቱ ፈጣሪ ወይም ሌላ ስለመሆኑ መለየት ብቻ ይጠበቅብናል።
- የእኛ ተለምዶዊና ተፈጥሮአዊ እውቀት ለምናቸው ግዙፍ ነገሮች ወይም በአእምሮአችን ልንረዳቸው ለቻልነው ነገሮች ምክንያታቸውን (አስከሳች ኃይል) ማወቅ ይጠይቀናል ወይም ይፈልጋል።
- በአንጻሩ ለማናቸው ወይም በአእምሮአችን ለማንረዳቸው ነገሮች ምክንያታቸውን ወይም ምንጫቸውን ለማወቅም ሆነ ለመጠየቅ አንችልም። ምክንያቱም የማይታወቁ ስለሆኑ ስላልታወቁ ነገሮች ማወቅ ወይም ምክንያታቸውን መፈለግ ስለማይቻል ነው።
- ዩኒቨርስ፣ ህዋ፣ ምድር፣ ድንጋይ፣ አፈር፣ ወዘተ የምናቸው ወይም በአእምሮ የምንረዳቸው ወይም ግዙፍነት ያላቸው ነገሮች ናቸው። ለምሳሌ የእንጨትና አፈር አመጣጥን በተመለከተ ያስከሰታቸውን የቅርብ ምክንያት (immediate cause) መናገር እንችላለን፤ ለእንጨቱ ዘር፣ ለአፈሩ ብስባሽ አስከሰቷቸዋል ማለት እንችላለን።
- ታዲያ ይህ የተረዳነውና በመጠኑ የምናየው ዩኒቨርስ የቅርብ ምክንያቱ ምንድን ነው? ከየት መጣ?
- ራሱን በራሱ ያኖረና የነበረ ነው ካልን ለምናቸው ወይም ለምንረዳቸው ነገሮች ሁሉ ምክንያት አለ፤ የቅርብ ምንጫቸውን እንፈልጋለን ከሚለው የተፈጥሮና የተለምዶ እውቀታችን ጋር የሚጋጭ ነው። ምክንያቱም ዩኒቨርስ የሚታይ ወይም የምንረዳው አካል ሆኖ የቅርብ ምክንያቱን ማግኘት ስላቃተን ብቻ በራሱ ኖሯል ካልን የምክንያት ውጤት ህጉንና ተፈጥሮአዊ አስተሳሰባችንን መሻር ስለሚሆንብን ተቀባይነት የለውም። ስለዚህ ዩኒቨርስ፣ ህዋና ምድር በራሱ የመጣ ፍጥረት ሳይሆን ያስከሰተው ምክንያት (አስከሳች ኃይል) አለ።

ለውጥና የለውጥ መርህ የማይቀየር መሆኑ

- በዩኒቨርስ፣ ህዋና ምድር የሚደረጉ የተለያዩ ለውጦችን ውሰዱ።
- ተክሎች ወደ አፈርነት እንዲሁም አፈር ወደ ድንጋይነት መቀየሩ እንደ ጥሩ ምሳሌዎች ሊወሰዱ ይችላሉ። ሁሉም ለውጦች ሁለት መለያ ባህርያት አሏቸው (1) ሁሉም ለውጦች አንዱ የዩኒቨርስ ክፍል ወደ ሌላው የዩኒቨርስ ክፍል መለወጡን ያመለክታሉ (ተክሎች፣ አፈር ሁለቱም የዩኒቨርስ ክፍል ናቸው፤ ለውጡ የዩኒቨርስ ላይ (ውስጥ) የሚደረግ ነው።) (2) ሁሉም ለውጦች የዩኒቨርስ (የተፈጥሮ ህግ) ውጤቶች ናቸው። የዩኒቨርስ ህግ አካላዊ ወይም ኬሚካላዊ ለውጥ፣ የነገሮች የእርስ በርስ መስተጋብር የመሳሰሉትን ይጨምራል።
- ሀሳቡን የበለጠ ግልጽ ለማድረግ የሚከተለውን ተመልከቱ
 1. አፈር (አንድ የዩኒቨርስ ክፍል) + የዩኒቨርስ ህግ = ድንጋይ (ሌላ የዩኒቨርስ ክፍል)
 2. ተክል (አንድ የዩኒቨርስ ክፍል) + የዩኒቨርስ ህግ = አፈር (ሌላ የዩኒቨርስ ክፍል)
- ለውጥ እና የለውጥ መርሆዎች ሳይለወጡ ይኖራሉ። ሁሉም የሚታዩ ወይም በአእምሮ የምንረዳቸው ነገሮች አንድ ዓይነት ለውጥና የለውጥ መርህ መከተል አለባቸው። ስለሆነም ዩኒቨርስ ግዙፍነት ያለው እንደመሆኑ ድንጋዩና አፈሩን በተገኘበት የለውጥ መርህ ዓይነት ሊከሰት ይገባል።

የአስከሳች ኃይሉ የተወሰነ ክፍል + የአስከሳች ኃይሉ ህግ = ዩኒቨርስ (ሌላ የአስከሳች ኃይሉ ክፍል)

ይህ ለውጥ በጽኑው የዩኒቨርስ አስከሳች ኃይል ላይ (ውስጥ) ሊካሄድ ይገባል። ይህ የሆነበት ምክንያት የሚታዩ ወይም በአእምሮ ልንገነዘባቸው የምንችላቸው ወይም አስከሳች ምክንያት ያላቸው ነገሮች ሁሉ በአንድ ዓይነት የለውጥ መርህ ሊመሩ ስለሚገባ ነው።

- ዩኒቨርስ፣ ህዋና ምድር በይዘትና በጊዜ ያልተወሰነ ነው፤ ይሁንና ያልተወሰነው የአስከሳች ኃይል ክፍል ነው። በአካላዊ ማንነቱ ሲታይ ቁስ አካል (ዩኒቨርስ) ያልተወሰነ ነው።

- እንዲሁም የሰው ዕውቀት (የመሐንዲሱ ዕውቀት) ነገሮችን አፅንቶና አረጋግቶ ቤት ይሠራል። በተመሳሳይ ሁኔታ ያለ አስከሳች ጋይሱ ዕውቀት ተፈጥሯዊ ህንፃ (ዩኒቨርስ) ተረጋግቶና ፀንቶ ሊኖርና ሊገነባ አይችልም። ዩኒቨርስ የአስከሳች ሃይሉ ክፍልና በአስከሳች ሃይሉ ዕውቀት ወይም ፎርሙላ የመጣ ነው። አስከሳች ሃይሉ አካላዊ ወሰን አልባነት ያለው ብቻ ቢሆን ዩኒቨርስ (ህዋና ምድር) አስቀድሞ አካላዊ ወሰን አልባ ስለሆነ በዚህ ላይ ሌላ ወሰን አልባ አስከሳች ሃይል ቢኖር እኩል ይሆናል እንጂ የሚበልጠው አይሆንም። ስለዚህ አስከሳች ሃይሉ ከአካላዊ ወሰን አልባነት ያለፈ የበላይነት ኖሮት ዩኒቨርስን የራሱ አንድ ክፍል እንዲያደርግ መንፈሳዊ፣ ዕውቀታዊ፣ ጥበባዊ ወሰን አልባነት ሊኖረው ይችላል። በጥበብና በመንፈስ በልጦት አንድ ክፍል ሲያደርገው ዩኒቨርስን እንዳስከሰተው እንረዳለን።

- የፊዚክስ ሕግ ቢኖርም በመሐንዲሱ አማካይነት ጥቅም ላይ ካልዋለ ህንፃ አይገነባም።

- ዩኒቨርስን ማስገኘት (መፍጠር) የሚችሉ ቀመሮች በተፈጥሮ ቢኖሩም በአንድ አዋቂ ቀማሪ ጥቅም ላይ ካልዋሉ ተፈጥሯዊ ህንፃን (ዩኒቨርስ) ሊገነቡ አይችሉም።

- ዩኒቨርስ በአስከሳች ሃይሉ ቀመር ከአስከሳች ሃይሉ የተወሰነ ክፍል ተፈጥሮ አስከሳች ሃይሉ ላይ የሚኖር መሆኑን የለውጥ መርህ የማይቀየር መሆኑ ያስረዳናል። የዩኒቨርስ አፈጣጠር ስንገምት ከአስከሳች ሃይሉ የተነገሩ ቃላት (የአስከሳች ሃይሉ አንድ ክፍል) ላይ የዚሁ ሃይል ቀመር ተደምርቦት እሱ ላይ የሚኖር ሌላ የአስከሳች ሃይል ክፍል (ዩኒቨርስ) ሲሰራ (ሲፈጠር) ብናስብ እንደ አንድ ምሳሌ ልንወስደው የምንችለው ሁኔታ ነው።

- ዩኒቨርስን ያስከሰተ አስከሳች ሃይል ራሱን ወደ ዩኒቨርስነት በአዝጋሚ ወይም በቅፅበታዊ ለውጥ አይቀይርም። ሰው በተፈጥሮው አዋቂ ፍጡር ስለሆነ ማሰብ ስለሚችል ራሱን የሚያጠፋው ካበደ ወይም አደጋን ለማስወገድ ሲፈልግ ነው።

- ስለ አስከሳች ሃይሉ ዕውቀት ተከታይ አጭር ማጠቃለያ ይዟል። «አንዳንድ ጊዜ አስቸጋሪ፣ የማይፈታ ጥያቄ፣ ነገር ወይም ጉዳይ ሊያጋጥም ይችላል። ይህ ሲሆን የተለያዩ መንገዶችና አማራጮችን ተከትለን ጉዳዩን ለማቃለል እንሞክራለን።

ቢያንስ ስለ ጉዳዩ ወይም ችግሩ ማሰብ፣ መገንዘብ፣ ማየት እንችላለን። ነገር ግን ስለአስከላችኋል ያለን ግንዛቤና እውቀት ከዚህ በጣም የተለየ ነው። ስለእሱ የምናውቀው ዩኒቨርስን ማስከሰቱን ከእኛ እውቀት አንጻር ሊታይ እራሱን በራሱ ያኖረ መሆኑን ነው። በግማሽ ወይም በጥቂት መካራ እሱን ማየትና የሆነ ቀመር (ፎርሙላ) በመጠቀም ልንደርስበት እንችልም፤ በምክንያታዊነት ብቻ ከመንፈሳዊ መረዳት ውጪ ፈልገን ማንነቱን እናገኘውም። በአእምሮአችን አልፈታ ካለን ከማንኛውም እንቅፅልሽ የበለጠ ከባድ ነው። ስለዚህ አስከላችኋል ከአእምሮ በላይ ነው እንላለን። በዓለም ላይ ያሉ እንቅፅልሾች ከአእምሮአችን በላይ ቢሆኑም በዩኒቨርስ ህግና ቀመር ቁጥጥር ስር ናቸው። ነገር ግን በራሱ ጽኑ የሆነ አስከላችኋል ከምክንያት ውጤት ህግና ከዩኒቨርስ ቀመር በላይ የሆነ መገኘት ውስጥ ያለ ነው። ስለዚህ እሱን በዓለም ላይ ከከበደንና ካስቸገረን ነገር ጋር እኩል ማድረግ የለብንም። ከዚህ ነገር በእጅጉ ይከብዳል። ይህ አስከላችኋል እንደ ሰው በዩኒቨርስ ቀመር አይገዛም። ሰው በዩኒቨርስ ቀመር እየተመራ ስለሚኖር አክስጅን ካጣ ይሞታል። አስከላችኋል ግን እንደዚህ አይደለም። ስለዚህ አስከላችኋል ከሰው የበለጠ ጥበበኛና አዋቂ ነው። በራሱ ፀንቶ ኖሯል። ምክንያቱም እርሱ ከማንኛውም በዩኒቨርስ ቀመር ከሚኖርና ከሚተዳደር ነገር በላጭ ነው። ሰው ዩኒቨርስ ከሌለ መኖር አይችልም። አስከላችኋል ግን ይችላል። ምክንያቱም በዩኒቨርስ ሀልዎት ላይ አልተደገፈምና ነው። ይህችን ዩኒቨርስና ቀመሮቿን ያስገኘ አስከላችኋል ከሰው የበለጠ ጥበብ ያለው ነው። ደግሞም በለውጥ መርህ ወሰን አልባው ዩኒቨርስ የአስከላችኋል ክፍል መሆን የሚችለው አስከላችኋል የበለጠ ጥበብ፣ እውቀት፣ ፍላጎት፣ መንፈስ፣ ወዘተ ኖሮት ይህንን አካላዊ ወሰን አልባነት ያለውን ዩኒቨርስ እንድ ክፍል ሲያደርገው ስለሆነ የምድርና ህዋ አስከላችኋል የላቀ ጥበብ ያለው ነው። ዩኒቨርስን ለመገንባት፣ ለመሥራት የተጠቀመባቸው ቀመሮች ያለ አዋቂ (ጥበበኛ) ቀማሪ ዩኒቨርስ የተባለውን ተፈጥሮአዊ ህንጻ ይገነባሉ ብሎ ማሰብ ስለሚያስቸግር አስከላችኋል የላቀ ጥበብ አለው። አስከላችኋል ከሰው የበለጠ ጥበብ አለው። አዝጋሚ ለውጥ ከዝቅተኛ የእውቀት ደረጃ ወደ ከፍተኛ እውቀት ደረጃ የሚያስጋግር ስለሆነ ጥበበኛው አስከላችኋል በምንም መልኩ ራሱን ዝቅ በማድረግ ወደኋላ እውቀት ወደ

ሰው ዕውቀት ወይም ዕውቀት የለሽ ዩኒቨርሲቲ ሊለወጥ አይችልም።

- ምናልባት ዳይፕሎማ የተባለ እንስሳ ከገፀምድር ጠፍቷል ቢባል ይህ አንዱ የዩኒቨርሲ ቅንጣት ክፍል በዩኒቨርሲ ቀመር (ሕግ)፣ የመስተጋብር ሕግ እንደአጠቃላይ የዩኒቨርሲ መጥፋት ስላልሆነ የአስከሳች ኃይሉ አንዱ ቅንጣት ጠፍቶ እንኳ ቢሆን የአስከሳች ኃይሉን አዝጋሚ ለውጥ የማይነካ ነው። የዳይፕሎማ መጥፋት ሌሎች የዩኒቨርሲ ክፍሎች ወደተሻለ ዕድገት በአዝጋሚ ለውጥ እንዳያድጉ አልከለከለም።
- ጥበበኛው አስከሳች ኃይል ሙሉ በሙሉ በቅፅበታዊ ለውጥ እንዳለ ራሱን በራሱ ወደ ዩኒቨርሲነት ቀይሮ ይሆን? በጥበብ የላቀው አስከሳች ኃይል ከዩኒቨርሲ ውጪ በማይታየው ዓለም ስላለ የሰው የሞት ህግ አይሰራበትም። ሰው እንኳን በእብደት ወይም አደጋ ለማስወገድ ራሱን ካላጠፋ ከሰው የላቀ ጥበብ ያለው አስከሳች ኃይል እንዴት ራሱን አጥፍቶ ማንነቱን ሙሉ በሙሉ ለውጦ ወደ አነሰ እውቀት ደረጃ ወይም ዩኒቨርሲነት እና ሰውነት ይቀየራል? ይህ አስከሳቹ ኃይል ራሱን በራሱ በማኖሩ በዚህ ብቃቱ ባዶ ነገር ላይ የመገኘት ችሎታ ስላለው ዩኒቨርሲ ቢኖርም ባይኖርም መኖር ይችላል።

የእውነት እና ራስን የመቻል ፍላጎት መርህ

- እውነት ካለች አንድ መለያ አላት። ፍጥረት ሁሉ ይህችን እውነት ይፈልጋታል።
- ራስን ወደ መቻል ማደግ የፍጥረትና የህይወት ልማድ ፍላጎትና ሥርዓት ነው።
- እንስሳት ወላጆቻቸውን (ፈጣሪዎቻቸውን) ለመሆን ይጥራሉ፤ ወላጆቻቸውን ሆነው ለማለፍ ወደዚያ ደረጃ ያድጋሉ።
- ሰዎች ከቤተሰባዊ ኢኮኖሚያዊ ጥገኝነት ተላቀው ራሳቸውን ችለው ለመኖር ይተጋሉ።
- ሰዎች በሥነ-ልቦና ረገድ ፍፁም ወደ ሆነ ወደሚያረካ ደረጃ መጓዝ ይፈልጋሉ፤ በሞራልም ለማደግ ይሞክራሉ። ነገር ግን አንዱ ደረጃ ላይ ሲደርሱ ወደ ሌላ ፍፁም ብቃት ማደግ ይፈልጋሉ።
- ሁልጊዜም የፍጥረት አካሄድ ወላጁን (ፈጣሪውን) እያየ ወደዚያው መገስገስና እሱ ያደረገውን ማድረግ ነው።
- ሰው ብቃት ያለውንና ከፍተኛ እውቀት ደረጃ ያለውን ሞዴል ያደርጋል።

በሥነምግባር፣ በሥነ ልቦና፣ በሥነ-ጥበብ ስለማይታይ ዕውቀቱ ሞዴል የሚያደርገው የማይታይ መስፈርት አለ። ሞዴል ያደረገው ሰው ብቃት ላይ ሲደርስ ሌላ ፍፁማዊነት ያምረዋል። ይህ ደግሞ የማይደረስበት የማይታይ ፍፁማዊ የዕውቀት ሞዴል መኖሩን ያሳያል።

- ፍጥረት ሁሉ ራሱን ወደ መቻል የሚገባግብ ከሆነ የዚህ ሁሉ ግዙፍ ዓለም ምንጭ ራሱን የቻለ እና ራሱን ያኖረ መሆን አለበት። ምክንያቱም እውነት ራሷን በራሷ የማትጋጭ ስለሆነች አስከሳች ኃይሉም ይህችን እውነት ሊከተል ስለሚገባ ራሱን በራሱ ያኖረ መሆን አለበት።

- ካልሆነማ ከባዶ ነገር ላይ እንዴት ይሄ ግዙፍ ዩኒቨርስ መጣ? በባዶ ነገር ላይ ራሱን ችሎ የመኖር ብቃት ያለው ፈጣሪ ነበር። ስለዚህ ዩኒቨርስ ቢኖርም ባይኖርም ባዶ ነገር ላይም ሳይቀር መኖር ይችላል።

የሰው ጥበብና የአስከሳች ኃይሉ ጥበብ በንጽጽር ሲታይ

- ብዙ ጊዜ ያላየነው አስከሳች ሃይል እንዴት ይሄን ትልቅ ወሰን አልባ አካል ዩኒቨርስን ይፈጥረዋል ብለን እንጠይቃለን።

- መልሱ ኢንጂነር በዕውቀቱ ከዩኒቨርስ ማቴሪያል ተጠቅሞ የሚታይ ህንፃ ከሠራ የማይታየው አስከሳች ኃይል በማይታይ ዕውቀቱ ዩኒቨርስን ቢሠራ ምን ያስገርማል? በሚታየው ዓለም ዕውቀት ከማቴሪያል ጋር ሆኖ ህንፃ ከሠራ በማይታየው ዓለም ዕውቀት ብቻውን (በቃል) ዩኒቨርስን ቢፈጥር ምን ያስገርማል?

- ከሰው አፍ በሰውነቱ ቀመር አማካይነት ምራቅ ይፈጠራል። ምራቁን እጁ ላይ መያዝ ይችላል። ሁኔታዎች ካላከሰሙት ምራቁ ለብዙ ጊዜ ይቆያል። ይህ ከሆነ ለፈጣሪ ይህች ዓለም የዚህን ያህል ቀላል ከሆነችስ? ወይም በእጅ የምትያዝ ኳስ ከሆነችስ? የዚህ ዓለም ግዙፍነት ከኛ አንፃር ስለምናየው ቢሆንስ?

- ምናልባት ለአንዲት ጉንዳን አንድ ጠባብ ከተማ ብታይ ሰፊ ሆኖ እንደሚታያት ይህም ዓለም ሰፊነቱ ከኛ አንፃር እንጂ ከፈጣሪ አንፃር ባይሆንስ?

- ሰው በጥበቡ አንድ ቦታ ላይ ሆኖ ዓለምን በሳተላይት ያያል። ታዲያ የማይታየው ፈጣሪ በአንድ ጊዜ የሰዎችን ሁሉ ልብና ከላሊትን ቢመረምር ምን ይገርማል?

- ሰው በቅፅበት መዓት ነገር የሚሠራ ኮምፒውተር ከሠራ የማይታየው ፈጣሪ በቅፅበት በቃሉ ዓለምን ቢፈጥርስ ምን ይገርማል?

- ስለዚህ ታላቁ ጥበብ አለ። እሱም ፈጣሪ ነው። ምክንያቱም የለውጥ መርህና ማንነቱ አረጋግጦልናል።

2.2.3 የፍቅር አስተሳሰብ

ይህ የዩኒቨርስ፣ ህዋና ምድር፣ የሚታዩ እና የማይታዩ ነገሮች አፈጣጠር መላ ምት (hypothesis) ነው።

ወይም በአጭሩ ስለዓለም አመጣጥ ግምት ሊሰጥ የሚችል ነው።

ሀ. የፍቅር አስፈላጊነት

- ፍቅር ሲሞት (ያለውን ማንነቱን በሰጠ ጊዜ) ሌላ እኩል የሆነ ፍቅር እምኃብ አልቦ (ባዶ ነገር) ላይ ይፈጥራል።

- ፍቅር ሁልጊዜ ሕያው ነው።

- ፍቅር ሞተ ማለት ያለውን ማንነቱን እሱነቱን ለሌላ ሰጠ ማለት ነው።

- ፍቅር ደግ ከመሆኑ አንፃር ሌሎች ፍጥረቶች የሚያልፉበትን የዕድገት ደረጃ ለመጋራት ሲል ሳይሞት /ራሱን ሳይሰጥ/ የተወሰነ ጊዜ ይቆያል። ይህ የመቆያ ጊዜ የህያውነቱ ጊዜ ይባላል።

በህያውነቱ፣ በእድገቱ፣ በመቆያው ጊዜ ፍቅር ነፃብራቆችን ይሠራል። በሞተ ጊዜ ደግሞ እኩል የሆነ ንጹህ ፍቅር ያስገኛል።

- ህዝቦች፣ አገሮችና ሰዎች በፍቅር፣ በትብብር እና በመረዳዳት አብረው ይኖራሉ።

- ፕላኔቶች መስመራቸውን ይዘው ባይጓዙ ወይም ፍቅር ጠልተው ቢጋጩ ኖሮ ምድር ትደረማመስ ነበር፤ እኛም እንጠፋ ነበር።

- ተከባብሮና ተፋቅሮ መኖር ህይወት ያለውም ሆነ የሌለው ፍጥረት ሕልውና መሠረት ነው።

አንዳንድ ጊዜ ግጭት እንኳ ቢነሳ ለቀጣዩ የሰዎችና የሕዝቦች ግንኙነት የበለጠ ፍቅር ለማምጣት ችግር ፈጣሪውን (አስጊውን) ለማስወገድ ተብሎ የሚደረግ ነው። ግጭት በዳዩን በማስወገድ ተበዳዮች ፍቅራቸውን የበለጠ ለማሳደግ የሚፈጽሙት ተግባር ነው።

- ግጭት የተከበረውን ፍቅር የበለጠ ለማጠናከር የሚደረግ ጥረት ነው።
- ይህ ዓለም ህዋና ምድር ያለፍቅር መኖር ካልቻለ ማንነቱ ፍቅር ከሆነ ምናልባትም የፍቅር ነፀብራቅና ውጤት ሊሆን ይችላል።

ለ. ጠጣር፣ ፈሳሽ፣ ጋዝ፣ ጊዜ፣ ሁኔታዎች የተባሉትና ነፀብራቆች እንዴት ተፈጠሩ? ግምታዊ መላ ምት

- እንዳልነው ፍቅር ሁለት ሂደቶች አሉት - የሕያውነት እና የሞት ሂደቶች በሕያውነት ጊዜው ነፀብራቅ /reflection/ ብቻ ይፈጥራል።
- ከዝቅተኛው እስከሞት ጊዜው ፍቅር ጊዜ፣ ሁኔታ፣ ጠጣር፣ ፈሳሽ፣ ጋዝ የተባሉ ነፀብራቆችን ይፈጥራል።

ሐ. የፍቅር ዘላለማዊነት (ሳያቋርጥ መባዛት)

- ፍቅር ባዶ ነገር ላይ የመኖር ብቃት አለው።
- ሞቶ እያለ ህያው ነው።
- ወደ ባዶነት በሞት የተቀየረ ሲመስለን እንኳ ፍቅር ግን ሌላ ፍቅር ፈጥሯል።
- ይህ ዓለም ከመፈጠሩ በፊት (በመጀመሪያ) ሊኖር የሚችለው ወይ ባዶ ነገር ነው ወይም የሆነ ነገር ነው።
- ባዶ ነገር ኖሮ ከሆነ በሱ ላይ ፍቅር የመኖር ብቃት ስላለው ፍቅር ነበረበት ማለት ነው።

- የሆነ ነገር ከነበረ ደግሞ ይህ የሆነ ነገር የፍቅር ነጸብራቅ ነበር። ያ ማለት ከዚያ በፊት ፍቅር መኖሩን እና ነጸብራቅ መፍጠሩን ያሳያል ማለት ነው።
- ያ የሆነ ነገር ሙቅ የአየር ኳስ /Ball of hot gas/ ወይም ሌላ ሊሆን ይችላል፤ የነፀብራቅ መኖር የፍቅር መኖርን ያስረዳል።
- አሜባ ራሱን ከፍሎ በመራባት /Binary Fission/ ይባዛል (ይራባል)።
- አሜባን በማይክሮስኮፕ ማየት እንችላለን፤ ፍቅርን ግን አናየውም።
- የምናየውና የሚሞተው አሜባ ራሱን በመክፈል (በሞት) ካባዛ እንዴት የማይታየው ፍቅር በሞት ራሱን አያባዛ ለዘላለም አይቀጥልም።
- እፋኝት በመሞቷ ብዙ ልጆች ከወለደች እንዴት የማይታየው ረቂቁ የማይሞተው ፍቅር በሞት ራሱን አያባዛም።
- ፍቅር ሲሞት ሌላ አኩል የሆነ (ወንድም ፍቅር) ይፈጥራል። ይህ የተፈጠረው ወንድም ፍቅር ደግሞ የሕያውነቱን ጊዜ ጨርሶ ሲሞት ሌላ አኩል ፍቅር (ወንድም ፍቅር) ይፈጥራል፤ መጨውም ፍቅር እንደዛው ሳያቋርጥ እየተባዛ ይቀጥላል።
- የፍቅር ነፀብራቅ ህዋ፣ ምድር፣ ጊዜ ያልተወሰነ (የማያልቁ) የሆኑት ፍቅር ለዘላለም ስለሚባዛ ነው።
- የፍቅር ተፈጥሮው ሌሎችን መውደድ ነው።
- ፍቅር ከሞተ ደግሞ ሌሎች የሚወዳቸውን ሊያጡ ነው። ስለዚህ ሌሎች ፍቅር እንዳያጡ በማሰብ ለዘላለም ይኖራል።
- አንድ ሰው ለሌላው ቢሞት በሕይወት ያለው ሰው ሊኖር የቻለው ሟቹ ስለሞተለት ነው። በሕይወት ያለው ሰው (1) ለሌላው መሞትን ተምሯል (2) ሟቹ በመሞቱ በሕይወት ያለው ሰው ውድድር ቀርቶለት በደስታ ይኖራል። የአፍቃሪ መሞት ፍቅርን

በሕይወት ላሉት የሚያበዛ እና መኖራቸውን የሚያሰፋ ከሆነ እንዴት የማይታየው ፍቅር በመሞቱ ራሱን አያበዛም? ፍቅር በሰው ሞት የሚጨምር ከሆነ የማይታየው ፍቅር በባዶ ነገር ወይም በሞተ ነገር ላይ የመኖር ብቃት ቢኖረው ምን ይገርማል።

መ. ጊዜ እንዴት ተፈጠረ?

- ጊዜ ከፍቅር ጋር አብሮ የሚሠራ ጓደኛ ነበር።
- ፍቅር ምንም ነገር ላይ (ባዶ ነገር ላይ) ስለሚኖር ጊዜም አብሮ ነበር።
- ፍቅር ሁልጊዜ እየተራባ ስለሚኖር ለመራቢያ (ለመባዣ) ጊዜን ይጠቀም ነበር። ጊዜ በምችት፣ በደስታና በሰላም ከፍቅር በተሻለ ሁኔታ ይፈሳል፤ ጊዜ የፍቅር ነፃብራቅ ነው። ፍቅር ለመሞትና ለሕያውነቱ ቆይታ የተጠቀመበት ጊዜን ነው።
- ጊዜ ከሌሎች ነፃብራቆች (ቦታ፣ ምድር፣ ሕዋ፣ ሁኔታ ጋር) አብሮ ይሠራል። ስለዚህ ጊዜ ፍቅርን አንተ ከኔ ጋር እየሠራህ እኔን ብቸኛ አደረከኝ ብሎ ሊከሰው አይችልም። ፍቅር ላንተም እኮ ቦታና ሁኔታን በነፃብራቅ (reflection) ፈጥራልሃለሁ ይለዋል።

ሠ. የፍቅር እውቀት

- ሁሉም ነገሮች የእሱ ነፃብራቅ ስለሆኑ ፍቅር ስለሁሉም ያውቃል። (ስለጊዜ፣ ቦታ፣ ሕዋ ወዘተ ያውቃል)
- ቀዳሚ ፍቅር (ፍቅር ለዘላለም ስለሚኖር ቀዳሚ ፍቅር የሚባል የለም፤ ቀዳሚ ፍቅር የተባለው ለአነጋገርና ለመግባባት ተብሎ ነው) ከሚባዛው ወንድም ፍቅር እኩል ስለሆነ የትናንቱንም የአሁኑንም የወደፊቱንም እኩል እውቀት አለው።
- ፍቅር ራስ ወዳድ አይደለም፤ ራስ ወዳድ ቢሆን ኖሮ ራሱን ብቻ ባየ ነበር። ራስ ወዳድ የሆኑ ፍጡሮች እራሳቸውን ብቻ እንጅ ሌላውን ማየት አይወዱም፤ ነገር ግን ፍቅር ራስ ወዳድ ስላልሆነ ነፃብራቅ ፈጥሮ እነሱን ይመለከት ጀመር።
- ነፃብራቆች (ፈሳሽ፣ ጠጣር፣ ጋዝ፣ ጊዜ፣ ሁኔታ፣ ሕዋ፣ ምድር፣ ወዘተ) ለምን ፈጠርከን ሊሉ አይችሉም። ምክንያቱም ሁሉም ውስጥ የፍቅር ሕያውነት፣ ማንነት (ስጦታ) ስለአለና

እሱ ሳያቋርጥ እየሞተ እያለ እነሱ ግን ፀንተው ያለሞት ስለሚኖሩ በተሻለ ምቹትና ደስታ ያሉ ስለሆነ ፍቅርን መክሰስ አይችሉም።

- አንዱ ነፀብራቅ ከሌላው ጋር የመደጋገፍ፣ መረዳዳትና መስተጋብር የፈጠረው ሁሉም ውስጥ የጋራ ፍቅር ስላለ ነው።
- ስለዚህ ሁሉም ነገር ውስጥ የፍቅር ማንነት ስለአለ ፍቅር ሁሉን አዋቂ ሲሆን እየተባዛ ስለሚቀጥል ለዘለዓለም ኗሪ ነው።

ምዕራፍ ሦስት

ዘለዓለም (የዘለዓለም ሕይወት) - እውነት

ወይስ ተረት?

- የዘለዓለም ሕይወት አለ ወይስ የለም የሚለው እግዚአብሔር አለ ወይስ የለም እንደሚለው እኩል አጠያያቂና ከባድ ጥያቄ ነው።
- ሁለቱ ጥያቄዎች ተያያዥነት አላቸው።
- ሰዎች የሰማዩን ማን አየው በማለት በኃይማኖታቸውም ሆነ በኑሯቸው ከሞት በኋላ ስላለው ሕይወት እርግጠኛ ባለመሆናቸው ከምክንያታዊነት አንፃር ይህንን ጉዳይ ለማስረዳት መሞከሩ ተገቢ ሆኖ ተገኝቷል።

3.1. የነፍስና የመንፈስ የማወቅና የመረዳት ችሎታ መርህ

- የሰው ልጅ ዩኒቨርስ ፣ ህዋና ፕላኔቶች ወይም ጊዜ ሳያቋርጡ ለዘለዓለም እንደሚቀጥሉ ማስተዋል ይችላል።
- ሰው ማወቅና መገንዘብ የሚችለው በነፍስና በመንፈሱ ነው። በሥጋው ማወቅ ቢችል ኖሮ ነፍስና መንፈሱ ከተለዩት በኋላ ሥጋ ዕውቀት ሊኖረው እናይ ነበር።
- ተፈጥሯዊ ወይም ልማዳዊ ዕውቀት እንደሚነግረን ስለ አንድ ነገር ወይም ሰው ማወቅና መረዳት የሚቻለው ከእርሱ ጋር አብረን ስንኖር ወይም ግንኙነት ማድረግ ስንችል ነው።
- የኛ ነፍስና መንፈስ በእርግጠኛነት ጊዜ የማያቋርጥ ዘለዓለማዊ መሆኑን ወይም ዩኒቨርስና እንቅስቃሴው ዘለዓለማዊ መሆኑን ያውቃሉ።
- ታዲያ የሰው ነፍስና መንፈስ ከሞት በኋላ ለዘለዓለም የማይኖሩ ወይም ግንኙነት የማይኖራቸው ከሆነ እንዴት ስለጊዜ ወይም ዩኒቨርስ ዘላለማዊነት ሊያውቁ ቻሉ? አብረው ለዘለዓለም የማይኖሩ ወይም ግንኙነት የማያደርጉ ከሆነ ስለዘለዓለም ሊያውቁ ስለማይችሉ የግድ ነፍስና መንፈስ ለዘለዓለም ነዋሪ ናቸው። ስለዚህ ነው አብረው ለዘለዓለም በመኖር ስለጊዜ ወይም ዩኒቨርስ ዘላለማዊነት ያወቁት።

ስለሆነም ሰው ከሞት በኋላ የሚጠብቀውን ዘላለማዊነት ያወቁት በምክንያታዊነት ወይም የነገን በማወቅ ችሎታ ወይም በትንቢት ሊሆን ይችላል የሚል ክርክር ቢነሳ ምን መልስ ማስጠት ይቻላል?

- እንደሚታወቀው ነገ የማይታወቅ ነው፤ ስለነገ እርግጠኞች ሳንሆን እንኖራለን፤ ነገ መልካም ወይም መጥፎ ሊሆን ይችላል፤ ነገ ያልጨበጥነው ስለሆነ ሙትና ሕያውነት የሌለው ነው።

- የሰው ነፍስና መንፈስ በሙቱ ነገ ላይ የትንቢት ወይም የምክንያታዊነት ሃይል አላቸው። አካሉ ግን አይተነብይም ወይም ምክንያታዊነት አይሰጥም። የነፍስና የመንፈስ ዕውቀት ትንቢትና ምክንያት ማስቀመጫ ከመሆኑ በቀር ወይም እነሱ የሚያዙትን ከማድረግ በቀር አካል ሌላ የጎላ ተግባር የለውም ። አካል ቢተነብይ ኖሮ ዛሬ እየተነበየ ነገ ላይ ሄዶ በታየ ነበር። ነፍስና መንፈስ የሚተነብዩት አካል የሞተ ያህል ሆኖ ነው።

- በተመሳሳይ ሁኔታ አካል ስለነገ ሳያውቅ /ሙት ሆኖ እያለ/ ነፍስና መንፈስ ባላየነውና ባላወቅነው ነገ ወይም በሙቱ ነገ ላይ ከተነበዩ አካል በእርግጥ ሲሞትና ሲለይ ስለነገ የማወቃቸው ብቃት እንዴት አብሯቸው አይቀጥልም? በሥጋ መለየት፤ መሞትስ እንዴት ዘላለማዊነታቸውን ያቆማል? ነፍስና መንፈስ ሲተነብዩ ወይም ምክንያታዊ ነገር ሲናገሩ አካላችን ያንኑ ከማስተላለፍ በቀር ምንም አያደርግም።

- በወደፊቱ ላይ አካላችን ዕውቀትና የበላይነት ቢኖረው ኖሮ ዛሬ ላይ ሆኖ ስለነገ ሲነገር እንዳለ ሄዶ ነገ ላይ ባየነው ነበር። ስለሆነም የአካል መሞት ዘላለማዊነት የሌለ መሆኑን የሚያስረዳ አይደለም።

- በተጨማሪም ስለማይታወቅ ነገር መተንበይ ወይም ምክንያት መስጠት አይቻልም። ስለማናውቀው ወይም ስለማንረዳው ነገር አእምሯችን ምክንያታዊነት ወይም ትንቢት ሊያመጣ አይችልም። ካመጣም አናውቀውምና ልንረዳው አንችልም። ትንቢት የሚነገረው ወይም ምክንያታዊነት የሚሰጠው ወደፊት

ስለሚሆን ስለሚኖር ነገር ነው። ስለዚህ ነፍስና መንፈስ ስለዘላለም የሚያውቁት ወይም ስለ ነገ የሚተነብዩት የወደፊቱን ስለሚያውቁት ነው። ስለሆነም ይህንን የተረዱት አብረው ስለሚኖሩ ወይም ግንኙነት ለዘላለም ስለሚያደረጉ ነው። ስለዚህ ነፍስና መንፈስ ከሞት በኋላ ዘላለማዊ ናቸው ወይም ከሞት በኋላ የዘላለም ህይወት አለ።

3.2 የነፍስና የመንፈስ ዕውቀት የመሸከም ብቃት መርህ

- ማንኛውም ነገር የሚይዘው የሚችለውን ያህል ነገር ነው። ለምሳሌ አንድ ጠርሙስ ውሃ መያዝ የሚችል የፕላስቲክ ጠርሙስ ችሎታ ይህንን መያዝ ነው። ከሚችለው ውሃ መጠን በላይ እንዲይዝ ቢገደድ ይፈነዳል።
- በተመሳሳይ ሁኔታ ህይወት ባላቸው ፍጥረታት ነፍስ ውስጥ የተቀመጠው የሚችሉትን ያህል ዕውቀት ነው። የአንበሳ ደመ ነፍስ ያላት ብቃት ታዳኝን መጉዳትና መግደል ጠላትን ማጥቃት እንጂ ሂሳብ መስራት አይደለም።
- የሰው ነፍስና መንፈስ ችሎታ ተቆጥረው የማያልቁ ሀሳቦችን ጭብጦችን ማሰብ ነው። ለምሳሌ ተቆጥሮ ስለማያልቅ ቁጥር 1፣2፣3፤ ለደረሰበት ስለማይቻልና ስለማያበቃ ዘላለም ማሰብ ይችላሉ።
- ነፍስና መንፈስ ለዘላለም ኗሪ ሳይሆኑ በሞት ምክንያት ዕድሜያቸው የሚያበቃ ቢሆን ኖሮ/ ለአጭር ዕድሜ ኗሪዎች ቢሆኑ ኖሮ/ ከአቅማቸው በላይ ዘላለማዊ ሃሳብና ተቆጥሮ የማያልቅ ሀሳብ ባልተሸከሙ ነበር። ልክ እንደ እንሰሶች ነፍስ ምድራዊ ነገር ብቻ ባሰቡ ነበር። ልክ እንሰሶች ስለሰማያዊ ነገርና ዕድቅ እንደማያስቡ ሁሉ ሰዎች በምድራዊ ሃሳብ ብቻ በተወሰኑ ነበር። ዘላለማዊ አጀንዳን የሰው ነፍስና መንፈስ መሸከማቸው እንደ እንሰሳ ነፍስ በምድር ብቻ የሚያከትሙ አለመሆናቸውን ያሳያል። ዘላለማዊ ሀሳብ ለማሰብ የሰው ነፍስና መንፈስ ከሞት በኋላ ለዘላለም ኗሪ መሆን አለባቸው።

- አንድ ቤት ውስጥ መከተት የሚቻለው ዕቃ አቅሙ ልክ ድረስ ብቻ ነው። በቤቱ ውስጥ ከአቅሙ በላይ ዕቃ ብናስገባ ቤቱ ይፈርሳል።
- የሰው ነፍስና መንፈስ የዕውቀት ማስቀመጫ ቤቶች ናቸው።
- እነሱ ውስጥ የተቀመጠው ዕውቀት ከሚችሉት በላይ ቢሆን ኖሮ በጠፉ/በፈረሱ/ነበር። ነፍስና መንፈስ ምድር ላይ ብቻ ኗሪና ከሞት በኋላ የማይኖሩ ከሆነ ስለዘላለም ዕውቀት ውስጣቸው ሊቀመጥ አይችልም ነበር ፤ ምክንያቱም ከሚችሉት በላይ ይሆንባቸው ስለነበር ስለሚያፈርሳቸው ነው። ስለሆነም ከሞት በኋላ ዘላለማዊ ህይወት አለ።